FASİKÜL 2 – SAYFA 16
Çeviri: Regaip Minareci

Dr. Bossert

Türkiye, Avrupalının yeni seyahat rotası

Gezi yazarlarının okunabilmek için kitaplarına dikkat çekmek zorunda kaldıklarını biliriz. Günümüzde artık herkes seyahat edebiliyor; en uzak ülkeler bile Avrupalının gözünde yakınlaştı. Seyahatten dönen birinin uydurduğu hikayeler ve maceralarla arkadaş çevresini eğlendirdiği günler çoktan gerilerde kaldı. Artık yalancının mumu yatsıya kadar bile yanamıyor, çünkü yapılan seyahatlerle ilgili anlatılanların doğruluk payını araştırmak, büyük bir çoğunluk için neredeyse tümüyle mümkün.

Günümüzde 'bilinmez diyarlar' artık kalmamış olsa da, yaşadıklarını ve izlenimlerini değerlendirme yeteneği her insanda farklıdır. İşte bu yüzden insanlar vardır, sözde çok bildik bir dünyada gözlerini ve duyularını öylesine açık tutarlar ki, bölge uzmanı olarak tanınan kişileri bile gölgede bırakarak, ülkenin gizli kalmış yönlerini keşfederler. Bir başka insan grubu da hiçbirinin diğerinden farklı olmadığını söylemek için kıta kıta dolaşır.

Bir süre önce, ünlü bir Alman sanat yazarı olan Wilhelm Hausenstein'ın kitabını okumuştum. Yazar, Almanya'daki liseler arasında her yıl düzenlenen Yunanistan gezilerinden birine katılmıştı. Bu gezi sırasında çevredeki antik şehirleri ziyaret amacıyla İzmir'e de gelinmişti. Sözünü ettiğim yolcu İzmir'i görünce, Bergama'ya gitmekten vazgeçerek, gününü Türkiye'nin en önemli ticaret kentini tanımaya ayırmaya karar vermişti. Yazar eserini "Yunanların ülkesine" adadığı için, İzmir'i anlattığı bölümü neredeyse özür dileyerek 'Türkiye kaçamağı' olarak tanımlıyor. Şimdi gelelim işin ilginç tarafına: İzlenimlerle dolu bir günün ardından yazar, gruba katılıp Bergama'ya gitmiş olması halinde, bu günün kendisi açısından kötü geçmiş olacağı kararına varıyor. Yunan Asya'sı olmasa bile, bir parça Asya, hem de gerçek Asya'yı gördüğünü yazıyor. Satır aralarından da, orada daha uzun süre kalmayı tercih ettiği ve kendisi için yabancı olan bu ülkenin daha derinlerine inebilme imkanını yakalayabilmek için antik döneme ait daha nice kalıntılardan vazgeçmeye hazır olduğu okunuyor.

Şimdi burada, Meier-Graefe'nin İspanya'da Velasquez'in izlerini sürerken Greco'ya aşık olması gibi, Hausenstein'ın Türkiye'yi keşfetmek amacıyla Yunanistan yollarına düştüğünü söylemek istemiyorum. Bu söylem abartılı olur. Ama kuzey ülkelerindeki yabani bir çiçek gibi görünen bu 'Türkiye kaçamağı' büyük bir olasılıkla kitaba farklı bir lezzet katmak için yazılmış. Yazarın Türk varlığı için gösterdiği sevgi ve anlayış ortaya koyuyor ki, birkaç saat gibi kısa bir süre içinde ülkenin ruhundan derinden etkilenmiş ve İzmir onun gözünde yeni Türkiye'nin sembolik yüzü olmuş. Sonuçta yaşamakta olan insanlar, onların hisleri

ve icraatları, çok ileri düzeylerde bile olsalar ona çoktan yokolmuş kültürlerin kalıntılarından daha önemli görünmüş.

Her gezginin ardından Goethe gibi, “İnsanlığın asıl araştırması insandır” diye seslenebiliriz. Baedeker’lerinizi (Ç.N. 19. yüzyılda yaşamış yayıncı Baedeker’in adını taşıyan seyahat rehberleri) evde bırakın, sadece geçmiş ya da kısmen geçmiş bir devrin tarihsel anlamda deforme olmuş ruhunun, önemli diye zihinlerinize kazımaya çalıştığı yıldızlarla bezenmiş tuhaflıklarının peşinden gitmeyin. Seyahat kitapçıklarında önemli bir yer tutup tutmadıklarına aldırmadan gördüklerinizin tadını çıkarın. Açık ve algılamaya hazır gözlerle bize, Türkiye’ye gelirseniz, her anlamda önemli bir ülke keşfeder ve zengin izlenimlerle evinize dönersiniz.

Yüzyıllar boyu savaşlar, ekonomik sıkıntılar ve sömürülerle zayıf düşmüş bir ülkenin gençleşip, tıpkı anka kuşu gibi kendi küllerinden doğmasına, fedakarlığın, yeniden yapılanma çabasının ve ileriye doğru azmin inanılmaz örneklerine tanık olmak muhteşem bir şey değil midir? İlkokullara, üniversite amfilerine, sanat ve müziğe adanmış kuruluşlara bir gidin! On yıl önceki ve şimdiki durumlarını size göstermelerini ve anlatmalarını isteyin. Ankara’ya gidip, çorak bozkırları bile canlandıran bir adamın güçlü iradesiyle gözlerinizin önünde hiçten var olan modern kentlerin planlı yapılaşmalarına tanık olun. Sade bir vatandaşla ülkesini konuşun; onu nasıl sevdiğini ve uğrunda son kuruşunu adamaya nasıl gönülden hazır olduğunu görün. Kırsaldaki köylünün düz mantığına, bir yolculuk sonrası içecek bir şeyler ya da kalacak bir yer arayışı içinde yorgun argın kapısını çaldığınızda sizi hemencecik içine alıveren doğal, bozulmamış yüreğine bakın. Konuğun saygıyla ağırlanması için elden gelenin yapıldığı karşılıksız misafirperverliği yaşayıp, görün. Akşamları ateşin başına oturun ve doğaçlama bir müzik yeteneğine sahip halkın yaylı sazlara eşlik eden melankolik şarkılarına kulak verin. Avrupa’da ender görülen bir parlıklığa bürünen yıldızlar, bütün görkemleriyle Anadolu’nun yüksek bölgelerindeki semalara yayılırlar, ufukta dağlara ve ormanlara dönüşerek, yeryüzüyle cenneti birleştirirler. İnsanlar arasında insanlar olun şimdi! Doğayla bütünleşin! Tıpkı her Anadolu köylüsünün tadını çıkardığı gibi, durmaksızın çalışmakla geçen bir hayatın sade zevkleriyle tanışın: Avrupa damakları için bile inanılmaz lezzet nüanslarıyla bezeli özenle hazırlanmış, nefasetine erişilmez yemekler, şarkılar, danslar ve huzur. Uzun bir ömür, bol çocuk, iffetli kadınlar, yeni evli güçlü erkekler, işte böylesi bir yaşamın her yerde gözler önüne serilen sonuçları… Ticaretle boğuşan insan kalabalığı içindeki İstanbul’u sakın Türkiye gerçeğiyle karıştırmayın. Türk’ü, Anadolu’daki vatanında arayıp bulursanız, bu ülkede ne denli büyük bir enerji ve güç kaynağının barındığını ve bu kaynakların iyi düşünülmüş planlarla nasıl ülke yararına dönüştürüldüğünü anlarsınız. Türkiye hakkında beyninizde getirdiğiniz hazır kalıplara burada onay bulmayı sakın beklemeyin. Böyle yaparsanız yaşayabileceğiniz en iyi şeye, kendilerine yeni, kullanışlı ve sıcak bir yuva yaratmak için işe koyulmuş bir toplumla tanışmaya kendinizi kapamış olursunuz.

Bütün bunları, Anadolu insanını, Anadolu çalışkanlığını, Anadolu toprağını, Asya ile Avrupa’yı birbirinden ayıran ama yine de birbirine bağlayan denizleri ve boğazları yaşamınıza kattıktan sonra, işte o zaman dönüp dünyanın hiçbir yerinde

böylesi bir zenginlik ve renklilik içinde gözlerinizin önüne serilemeyecek kadar geniş tarihi geçmişe bakın. Çok eski halklar Anadolu'ya yerleşmiş, buradan adaları ve denizleri aşarak Avrupa'ya tekrar ve tekrar tohumlarını atmıştır. Hititler, Lidyalılar, Likyalılar, Pergeliler, Etrüsklüler, ya da isimleri her neyse milattan binlerce sene önce Akdeniz'e ve bölgenin kültürel yapısına en belirgin izleri bırakmışlardır. Anadolu'nun bu eski medeniyetleri barındıran topraklarında yeşeren gelenek ve kültürleri , Anadolulu Yunanlılar Yunanistan'a getirmişlerdir. Homer'in eserlerinin Anadolu topraklarında yazılmış olması boşuna değildir. Zenginliği, her yıl yapılan kazılarla yeniden kanıtlanan ve uğrunda savaşlar çıkan çok eski kültür ve ticaret merkezi Truva, bilindiği gibi Anadolu'da idi. Yunan hükümdarlığı sona erdikten sonra Anadolu'yu Romalılar kendi devlet topraklarına dahil etmişlerdi. İçinde bugün çok sayıda ilginç Hitit heykellerinin yer aldığı Ankara'daki Augustus Tapınağı, Romalıların ülkeye nüfuz edişinin birçok kanıtından biridir. Doğu Roma ve muhteşem kiliseleriyle Bizans da yok olup gitmiştir. Anadolu'nun Asya ve Avrupa'daki topluluklar arasındaki gelenekselleşen köprü görevi, Selçuklular ve Türkler döneminde de korunmuştur. Bu topluluklar Avrupa'yı her zaman Doğu'nun armağanlarıyla zenginleştirmişlerdir. Haçlı Seferleri sırasında İslam kültürüyle tanışan Avrupalılar, vatanlarına taşıdıkları yeni fikirlerle Avrupa Ortaçağı'nın sanat ve kültürünün ilk tohumlarını atmışlardır. Bunun örneği olarak Erken Rönesans'tan Barok dönemine kadar ortaya çıkan tablolardaki renk cümbüşü içindeki Anadolu halılarının oynadığı önemli rolü, bunların ressamların renk skalalarına kazandırdığı zenginliği ve kuzey ülkelerinin soluk salonlarına kattığı sıcaklığı hatırlamanız yeterlidir. Bugün Şark, Avrupa'dan birşeyler öğreniyorsa, binlerce sene boyunca kendisinin aynı katkıyı Avrupa'ya sağladığının, şimdi ise şartlarını ve zeminini kendisinin hazırladığı şeyleri geri aldığının kesinlikle farkındadır.

Bugün bile, Şark'ın bütün nimetleri Türkiye'deki dükkanlarda ülkeyi ziyaret edenlerin önlerine serilir. Evini güzelleştirmek isteyen herkes, -ki böylesine mütevazı fiyatlarda bunu kim istemez-, değerli halılar, işlemeler, seramikler, altın, bakır işlemeleri ve daha bir çok şeyi müthiş bir zenginlik içinde karşısında bulma ve bunları Türkiye'den bir anı olarak ülkesine götürme şansına sahiptir. Vatanına döndükten sonra, Anadolu halısının kendi içinde bir anlamı olan desenlerini ve renk cümbüşünü dikkatlle inceleyenler, Türk el işçiliği sanatına bir kez daha saygı duyar ve orientalist huzurun anlamını kavrar. Bu huzur anlamsız bir dalıp gitme değil, çok eski kültürel bir inceliğin sonucudur: içine dönüş için zaman ve yeni işler için güç kazanmak! Büyük uygarlıklardan hiçbiri "Vakit nakittir" tekerlemesini bilmezdi; tıpkı tüm dünya gibi Avrupa da ancak Doğu insanından vaktin nakit olmadığını öğrendiği zaman şifaya kavuşacaktır.

Resim altları:

S.16:

Goldeingelegte Vase: Altın kaplama vazo

Kupfernes Waschgerät: Bakır ibrik ve tas

Bronzenes Kohlenbecken: Bakır mangal

Einige schöne Werke der alttürkischen Kunstgewerbe: Eski Türk elişçiliği sanatından birkaç güzel örnek

S. 17:

Buchbehälter: Kitap kılıfı (El dokuma)

Silberne Schüssel: Gümüş kase

Ziseliertes Silbertablett: El dövmesi gümüş tepsi

S.18:

Silbernes Sicherheitsschloss geschlossen: Gümüş emniyet kilidi, kapalı

Dasselbe geöffnet: Aynı kilidin açılmış hali

Silberner Teekessel: Gümüş çaydanlık

S.19

Goldeingelegte Papierschere geschlossen: Altın kaplama kağıt makası, kapalı

Dieselbe geöffnet: Aynı makasın açılmış hali

Farbige Buchmalerei 16. Jahrh (Polospiel darstellend) : Renkli kitap desenleri ,16. yüzyıl (polo oyununu simgeliyor)